

WEGWIJZER

ARBEIDS MARKT INFORMATIE & LOB

Deze informatie is voor onderwijsprofessionals in het vo, mbo, hbo en wo die arbeidsmarktinformatie willen integreren in de loopbaanontwikkeling van de jongeren. Arbeidsmarktinformatie is een van de onderdelen van LOB die jongeren ondersteunt bij het (leren) maken van een studie- en loopbaankeuze. Deze Wegwijzer beschrijft wat arbeidsmarkt-informatie inhoudt, waarom het belangrijk is, hoe het kan worden ingezet en wat dit vraagt van onderwijsprofessionals.

A

Arbeidsmarktinformatie schetst een beeld van de arbeidsmarkt. Het beschrijft enerzijds de situatie op de arbeidsmarkt voor sectoren, opleidingen en beroepen, in het verleden en het heden, en geeft een verwachting voor de toekomst. Het geeft aan waar mogelijkheden op werk toenemen of afnemen en wat de invloed hiervan is op opleidingen, beroepen en sectoren. Anderzijds gaat het om welke beroepen er bestaan, wat een beroep inhoudt en welke opleiding nodig is om een bepaald beroep uit te oefenen. Maar ook welke competenties je nodig hebt om een beroep uit te oefenen, wat het beroep lichamelijk of geestelijk van je vraagt, hoeveel je kunt verdienen, hoe een baan te vinden en welke arbeidsvoorwaarden bij een beroep of sector horen.

ARBEIDSMARKTINFO BETREKKEN BIJ STUDIEKEUZE LOONT

Het kunnen opzoeken, interpreteren van en reflecteren op arbeidsmarktinformatie geeft jongeren extra input voor het maken van een studie- en loopbaankeuze. Jongeren maken loopbaankeuzes uitgaande van de eigen kwaliteiten en motieven. Door daarbij ook rekening te houden met kansen op de arbeidsmarkt, hebben jongeren meer kans op een baan met perspectief. Daarnaast kan het helpen om sectoren met een tekort aan personeel te voorzien van arbeidskrachten. Maar wat weten we uit onderzoek over het gebruik van arbeidsmarkt-informatie bij het kiezen van een studie of beroep?

Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat studenten niet altijd rationele keuzes voor een studie-

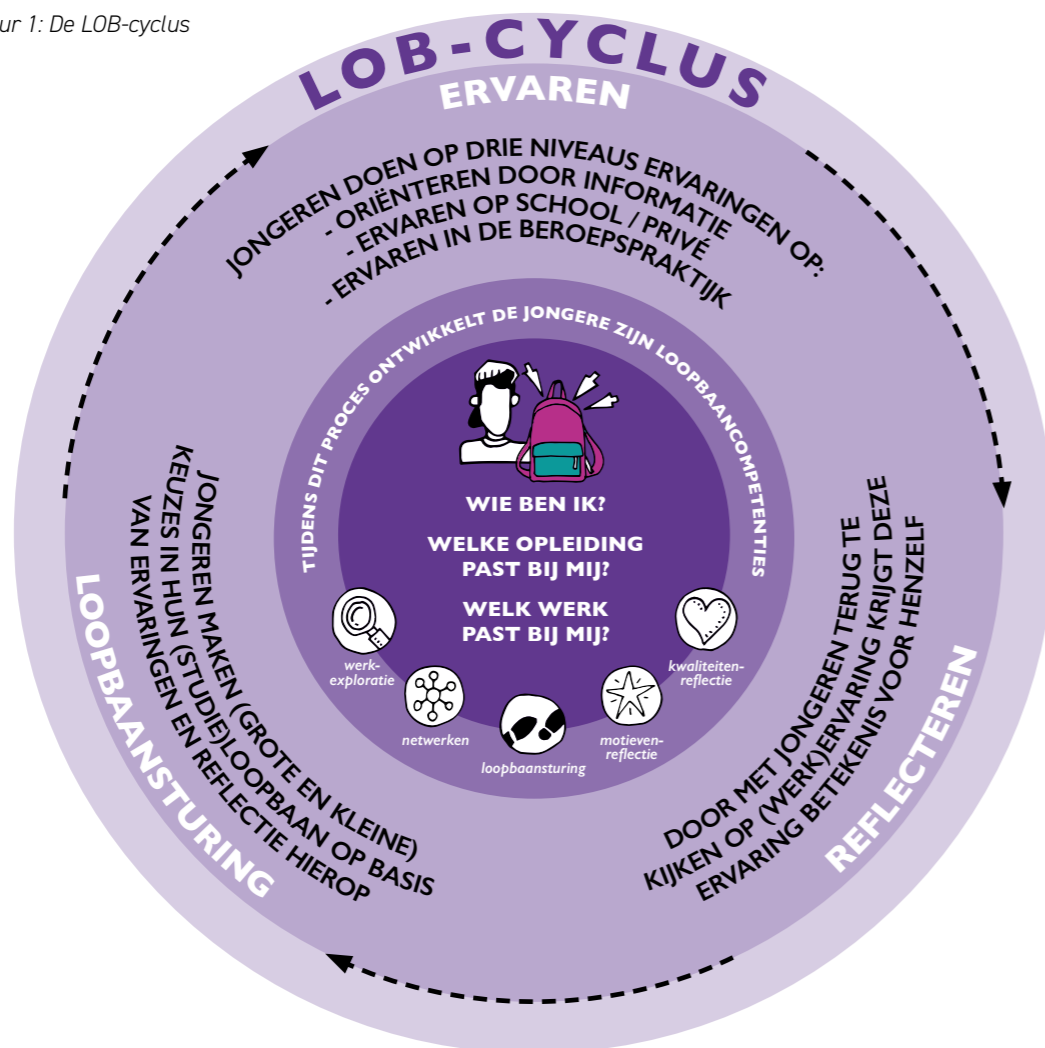
richting maken. Een onderzoek naar de studiekeuze van mbo'ers wijst uit dat de baankansen of het startsalaris een minder grote rol spelen dan interesse of capaciteiten; bijna 50% van de mbo'ers neemt arbeidsmarktperspectieven mee in hun studiekeuze (Fouarge, 2017). Jongeren die het arbeidsmarktperspectief mee laten wegen, kiezen hierdoor soms voor een andere opleiding of beroep. Ze hebben over het algemeen een lagere kans op werkloosheid, een hoger startsalaris en minder spijt van hun opleiding (Meng, 2014). Belangrijke oorzaken voor switchen en spijt van de studiekeuze zijn onvoldoende intensieve en/of gerichte loopbaanbegeleiding en het gebruik van goede arbeidsmarkt-informatie hierbij (Fouarge, 2016). Rekening houden met de arbeidsmarkt is dus belangrijk, maar niet eenvoudig. Bewustwording en kennis bij begeleiders over de vraag hoe jongeren arbeidsmarkt-informatie systematisch en afgewogen in hun LOB proces kunnen gebruiken, is daarbij essentieel.

VERRUIM JE HORIZON

Eén van de loopbaancompetenties die jongeren ontwikkelen bij het opdoen van ervaringen tijdens LOB-activiteiten is werkexploratie, en arbeidsmarkt-informatie is daar een systematisch onderdeel van. Werkexploratie staat voor het onderzoeken van werk en werkzaamheden, bestaande en mogelijke toekomstige eisen en waarden in een toekomstig beroep. Jongeren ontwikkelen de competentie om werk(zaamheden) en een werk-omgeving te zoeken/vinden die aansluit bij hun persoonlijke waarden en waarin hun kwaliteiten

- Fouarge, D., Künn, A., & Mommers, A. (2016). *Studiekeuze en arbeidsmarkt: literatuurstudie*. ROA. ROA Reports No. 003
- Fouarge, D., Künn, A., & Punt, D. (2017). *De rol van arbeidsmarkt-informatie in de opleidingskeuze van mbo'ers*. ROA. ROA Reports No. 009
- Meng, C. M., Verhagen, A. M. C., Korthals, R. A., & Huijgen, T. G. (2014). *Evaluatie van het School-Ex 2.0 programma. De rol van studiekeuze- en exitgesprekken in het MBO*. ROA. ROA Reports No. 002

Figuur 1: De LOB-cyclus

aansluiten bij de gevraagde competenties die in dat werk voorkomen. Bij werkexploratie wordt onderscheid gemaakt tussen het verbreden en/of verdiepen van het werkbeeld. Bij verbreden gaat het om 'horizonverruiming'; kennis maken met beroepen waar jongeren weinig beeld van hebben. Bij verdiepen gaat het erom dat de jongeren een steeds duidelijker beeld krijgen van beroepen waar ze al kennis mee gemaakt hebben en waar ze interesse in hebben. Door jongeren zich op meerdere momenten te laten verdiepen in werk en hierop te reflecteren, wordt het zelfbeeld en het beeld van werk steeds duidelijker en leren jongeren in kleine stapjes een steeds scherper beeld te krijgen van werk dat bij hen past.

ZOEKEN ÉN ERVAREN

De loopbaancompetentie werkexploratie wordt tijdens het opdoen van ervaringen ontwikkeld. Ervaren wordt op drie niveaus¹ onderscheiden, zoals in bovenstaande afbeelding zichtbaar is. Namelijk; oriëntatie door informatie, ervaren op school en privé en ervaren in de beroepspraktijk. Denk bij oriëntatie door informatie aan gesprekken met een gastdocent, online zoeken naar arbeidsmarkt informatie of door een opdracht te maken in een lesbrief. Een voorbeeld van een opdracht zou kunnen zijn om de baankansen en salarissen voor drie opleidingen op te zoeken en deze te vergelijken. Jongeren kunnen ook informatie over de arbeidsmarkt verkrijgen wanneer zij ervaringen

opdoen op school/privé of in de beroepspraktijk. Bijvoorbeeld van een werkgever tijdens stage of een bijbaan of van een docent tijdens de techniekles. Bij alle drie de niveaus is het belangrijk dat jongeren weten hoe ze arbeidsmarkt informatie vergaren en kunnen interpreteren. Na het verzamelen van arbeidsinformatie is het noodzakelijk dat, net als na elke LOB-activiteit, erop wordt gereflecteerd en er een (kleine) vervolgstap wordt gezet in hun loopbaanontwikkeling.

WIE DOET WAT?

Loopbaanbegeleiding onderscheidt doorgaans twee taken: een eerstelijns rol, die vooral bestaat uit begeleidende taken, zoals bijvoorbeeld ingevuld worden door de docent, mentor, LOB'er, studieloopbaanbegeleider, enz. De tweedelijns rol bevat meer specialistische en coördinerende taken, zoals bijvoorbeeld worden vervuld door de decaan en de LOB-coördinator.

Wat is nu het onderscheid tussen de eerstelijns en tweedelijns rollen bij arbeidsmarkt informatie?

Bij de eerstelijns rol dient de onderwijsprofessional die de begeleidende taak vervult de jongeren te kunnen begeleiden met reflectieve vragen en enige kennis te hebben over validiteits- en betrouwbaarheidsvragen. De eerstelijns begeleider begeleidt jongeren bij het opzoeken en interpreteren van arbeidsmarkt informatie en het reflecteren op wat dit voor hun loopbaankeuze betekent. Daarnaast heeft hij enig inzicht in de arbeidsmarktontwikkelingen vanuit het eigen vakgebied.

Bij de tweedelijns rol dient de onderwijsprofessional die de specialistische taak vervult, naast het stellen van reflectieve vragen, ook over ruimere expertise te beschikken om validiteits- en betrouwbaarheidsvragen over arbeidsmarkt informatie te kunnen beantwoorden. Eerstelijns begeleiders moeten jongeren met een specifieke arbeidsmarkt vraag door kunnen sturen naar de

specialist en de specialist moet in staat zijn te onderzoeken of informatie valide en betrouwbaar is. De specialist moet over arbeidsmarktdeskundigheid beschikken en in staat zijn om voorlichting over de arbeidsmarkt te geven, te helpen bij de verbreding en verdieping en de verbinding te leggen tussen enerzijds de kwaliteiten, interesses en motieven van de persoon en anderzijds passende arbeidsmarkt mogelijkheden.

Bij beide rollen gaat het bijvoorbeeld om:

- **Validiteit- en betrouwbaarheidsvragen:**
Wat is de informatiebron en welke conclusie kun je hieraan verbinden, welk belang heeft een boodschapper, hoe specifiek is de informatie, zegt de informatie iets over het heden of over de toekomst? Realiseren we ons dat informatie over de toekomst meer valide is maar minder betrouwbaar en minder opleidingsspecifiek?
- **Reflectieve vragen:**
Welke betekenis geeft een jongere zelf aan arbeidsmarkt informatie. Zoekt een jongere baanzekerheid, een goed salaris of de wens om een huis te kopen? Of spelen andere drijfveren een belangrijke rol in het keuzeprocess van de jongere?

Bij de tweedelijns rol dient de onderwijsprofessional die de coördinerende taak vervult zorg te dragen voor de wijze waarop begeleiders in de eerste lijn omgaan met arbeidsmarkt informatie en voor het borgen van het gebruik van arbeidsmarkt informatie in het (LOB-)curriculum. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om vragen als: welke arbeidsmarkt informatie is relevant op welk moment in het keuzeprocess, hoe integreren begeleiders arbeidsmarkt informatie in het curriculum?

De school bepaalt de invulling en taakverdeling van deze eerste- en tweedelijns rollen en hoe de benodigde competenties die hiervoor nodig zijn worden ingezet. In de praktijk komt het vaak voor dat de onderwijsprofessional met de specialistische taak ook de coördinerende taak vervult.

¹ Kuijpers, Dienders, Hermans 2018, Handreiking werkexploratie in het VMBO

WAT VRAAGT HET VAN DE ONDERWIJSPROFESSIE?

Doordat ontwikkelingen snel gaan, diverse factoren van invloed zijn en ook onderling op elkaar inwerken (denk aan ontwikkelingen in de technologie, concurrentiepositie, politiek ingrijpen) is het kunnen duiden van de toekomstige arbeidsmarkt en arbeidsmarktkansen een complexe zaak en vergt het deskundigheid en nuancering. De benodigde competenties hiervoor dienen binnen de school belegd te worden, hetgeen tegelijkertijd vraagt om facilitering en professionalisering. Voor een optimale inpassing van arbeidsmarkt-informatie in het LOB-proces zijn de volgende competenties, naast de generieke gespreks- en coachingsvaardigheden, van belang:

- Het inzicht geven in de wereld van werk / arbeidsmarkt
- Praktijkervaring organiseren (netwerken, ervaren) o.a. door ervaren beroepsbeoefenaars uit te nodigen op school.
- Kennis opbouwen van specifieke segmenten op de arbeidsmarkt.

- De relevantie en de waarde van arbeidsmarkt-informatie bij het maken van studie- en loopbaankeuzes benadrukken (onderzoeken, waarderen)
- Relevante instrumenten van arbeidsmarkt-informatie vinden (onderzoeken)
- Onderscheid kunnen maken tussen prognoses (valide, maar minder betrouwbaar) en actuele informatie (betrouwbaar, maar minder valide)
- Arbeidsmarkt-informatie selecteren die past bij de jongere (waarderen)
- Arbeidsmarkt-informatie delen met de jongere (vertalen)
- Arbeidsmarkt-informatie gebruiken in verschillende contexten (presenteren, toepassen)
- Reflecteren op arbeidsmarkt-informatie (objectiveren, vergelijken)

Deze competenties hoeven niet bij één onderwijs-professional te worden belegd, ze kunnen ook verdeeld worden. Voor professionalisering in arbeidsmarkt-informatie bij de loopbaanbegeleiding van jongeren kan gebruik gemaakt worden van het volgende professionaliseringsaanbod:

Tabel 1: professionaliseringsaanbod.

ORGANISATIE	PROFESSIONALISERINGSAAANBOD VAN BETROKKEN PARTIJEN
EXPERTISEPUNT LOB	Online module loopbaanontwikkeling waarin de rol van arbeidsmarkt-informatie is meegenomen. ²
KIESMBO, SBB	Materiaal voor docenten, mentoren en decanen. kiesmbo.nl/voor-docenten-mentoren-en-decanen
LEERWERKLOKET	Kennissessie Arbeidsmarktgerichte LOB. ³ lerenenwerken.nl/contact-opnemen
NVS-NVL	Binnen de (online) trainingen, cursussen en modules van de NVS-NVL Academie kunnen onderwijs-professionals ook meer te weten komen hoe arbeidsinformatie te borgen binnen de LOB-aanpak van de school. nvs-nvl.nl/academie
STUDIEKEUZE123	Lesmateriaal voor decanen, zie studiekeuze123.nl/decanen Arbeidsmarkt-informatie is hier een (klein) onderdeel van.
VVSL	Via professionalisering van de leden (cursussen) en via communicatiekanalen zoals het verenigingsblad DecaZine, de nieuwsbrief en de website wordt arbeidsmarkt-informatie verspreid. vvs.nl/home

2 en 3 zijn in ontwikkeling

LANDELIJKE WEBSITES EN INSTRUMENTEN

Arbeidsmarktinformatie is dus belangrijk bij het maken van een loopbaankeuze. Maar hoe kom je aan informatie? Er zijn diverse betrouwbare landelijke websites en instrumenten voorhanden waar jongeren en onderwijsprofessionals arbeidsmarkt-informatie kunnen vinden. In onderstaande tabel staat van veel gebruikte websites voor welke

doelgroep ze geschikt zijn, welke informatie er te vinden is en welke bron hiervoor gebruikt is. Voor Europese websites, voor informatie over buitenlandse praktijkervaringen, opleidingen en beroepen, verwijzen we je naar Eurostat, Eures en Cedefop/skills panorama. Deze komen van pas als jongeren een buitenlandse stage willen lopen, in de grensstreek wonen of internationaal georiënteerd zijn.

TOELICHTING	
SALARIS	Startsalaris voor een beginnend beroepsbeoefenaar in deze functie. Is een salarisindicatie bij enquête-onderzoek; is registratiegegevens bij SEO/Elsevier/UWV één en 10 jaar na afstuderen.
BEROEPSBEELD	Naam van het beroep en/of Inhoud van het beroep, taken, vaardigheden, kennis, competenties.
ARBEIDSMARKTPOSITIE	Arbeidsmarktpositie MBO-, HBO- en WO-opleidingen.
ONTWIKKELING SECTOREN	In welke sectoren komt men terecht? Welke ontwikkelingen vinden plaats in deze sectoren?
ONTWIKKELINGEN BEROEPEN	In welke beroepen komt men terecht? Welke ontwikkelingen vinden plaats in deze beroepen?
ONTWIKKELING REGIO'S	Specifieke kenmerken en ontwikkelingen per regio.
OPLEIDINGSINFORMATIE	Informatie over de aard en duur van de opleiding. En waar mogelijk over arbeidsmarkt en meest gekozen beroepen.
KANS OP WERK	Kans op werk naar beroep of opleiding op basis van het (nabije) verleden.
PROGNOSE KANS OP WERK	Voorspelde kans op werk naar beroep of opleiding op basis van verwachte toekomstige ontwikkelingen.
LOOPBAANPERSPECTIEF	Arbeidsmarktpositie 5 of 10 jaar na afstuderen. Doorgroeimogelijkheden per beroep en opleiding.
OVERIGE ARBEIDSVOORWAARDEN	Naast salaris/inkomen, contractvorm/werkzekerheid, ploegendienst/nachtdienst/seizoenswerk/onregelmatig werk. Arbeidsrecht en -plichten gelinkt aan een beroep of sector.
LICHAMELIJKE EN MENTALE BELASTING	Zwaarte van de functie, afbreukrisico.

Tabel 2: landelijke websites en instrumenten

LANDELIJKE WEBSITES EN INSTRUMENTEN	DOELGROEP							INZICHT IN ⁴							BRON				
	VMBO	HAVO	VWO	MBO	HBO	WO	SALARIS	BEROEPSBEELD	ARBEIDSMARKTPOSITIE	ONTWIKKELING SECTOREN	ONTWIKKELING BEROEPEN	ONTWIKKELING REGIO'S	OPLEIDINGSINFORMATIE	KANS OP WERK		PROGNOSE KANS OP WERK	ARBEIDSVOORWAARDEN	LOOPBAANPERSPECTIEF	LICHAMELIJKE EN MENTALE BELASTING
KIESMBO kiesmbo.nl	●	●		●			●	●				●	●	●	●	●			SBB, ROA
STUDIEKEUZE123 studiekeuze123.nl				●	●	●	●						●		●				VH: HBO-monitor VSNU: NAE ROA: AIS CBS
ARBEIDSMARKTPORTAL WERK.NL arbeidsmarktpositie.van.academici.vergeleken			●		●	●	●	●							●	●	●		UWV, SEO
ARBEIDSMARKTPORTAL WERK.NL arbeidsmarktpositie.van.hbo.ers.vergeleken	●			●	●		●	●							●	●	●		UWV, SEO
ARBEIDSMARKTPORTAL WERK.NL arbeidsmarktpositie.van.mbo-school-verlaters.vergeleken	●	●		●			●	●							●	●	●		UWV, ROA, SEO
HBO-MONITOR hbomonitor.nl/nl							●	●		●		●	●	●	●				ROA, DESAN
NATIONALE ALUMNI ENQUÊTE vsnu.nl/nae.html							●	●		●		●	●	●	●				VSNU
ELSEVIER STUDIE EN WERK onderzoek.ewmagazine.nl/onderzoek/studie-en-werk-2020/62/overzicht	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●			Elsevier/SEO
LDC ldc.beroeppen-en-opleidingendatabase				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	ROA, CBS, SBC/ISCO, ESCO, Intelligence Group, Jobdigger, Stichting Loonwijzer, Springest cursusinfo, opleidingen studiekeuzedatabase
KEUZEGIDS MBO keuzegids.org/ol/gidsen/mbo20 keuzegids.nl/KG-online				●			●	●	●				●	●	●				JOB-monitor, ROA, Benchmarkrapporten
KEUZEGIDS HBO keuzegids.org/ol/gidsen/hbovt21					●		●	●					●	●	●				Nationale Studenten enquête, NVAO, Vereniging Hogescholen, ROA, Benchmarkrapporten
KEUZEGIDS WO keuzegids.org/ol/gidsen/uni21						●	●	●	●				●	●	●				Nationale Studenten enquête, NVAO, VSNU, Benchmarkrapporten
KEUZEGIDS MASTERS keuzegids.org/ol/gidsen/ma20						●	●	●					●	●	●				Nationale Studenten enquête, NVAO, VSNU, ROA, Benchmarkrapporten

⁴ De tabel geeft inzicht in een aantal belangrijke elementen van arbeidsmarktinformatie, maar geeft geen uitputtend overzicht van alle informatie die op de websites te vinden is. 'Kans op werk' bij 'KiesMBO' is de prognose van de kans op werk na aftoep van de opleiding. ⁵ 'Kans op werk' bij 'KiesMBO' is de prognose van de kans op werk na aftoep van de opleiding.

DE (REGIONALE) ARBEIDSMARKT

Veel jongeren doen praktijkervaring op school of tijdens hun opleiding op. Hierbij is het van belang dat jongeren meer beeld krijgen van de (regionale) arbeidsmarkt en een (regionaal) netwerk kunnen benutten. De volgende organisaties kunnen een rol

spelen bij het ondersteunen van onderwijsprofessionals in het verkennen van de (regionale) arbeidsmarkt. Zij doen dit door arbeidsmarktinformatie te koppelen aan o.a. gastlessen, bedrijfsbezoeken, snuffelstages, beroepspraktijkvorming enz. en het opbouwen van een netwerk.

Tabel 3: overzicht organisaties t.b.v. contacten met de (regionale) arbeidsmarkt.⁵

ORGANISATIE	AANBOD
WEBSITES MET ARBEIDSMARKTINFORMATIE	
UWV	UWV heeft veel regionale arbeidsmarkt informatie beschikbaar op werk.nl/arbeidsmarkt informatie , zoals 35x Regio in Beeld en de Spanningsindicator per regio per beroepsgroep. Daarnaast is er per rayon een gespecialiseerde arbeidsmarktadviseur (20 in totaal). werk.nl/arbeidsmarkt informatie/regio/regionale-publicaties/regio-in-beeld/index.aspx
LEERWERKLOKET	Het Leerwerkloket is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, UWV en ROC's in 35 arbeidsmarkt-regio's. Op basis van relevante arbeidsmarkt informatie ondersteunen Leerwerkloketten ROC's onafhankelijk en kosteloos bij Loopbaanoriëntatie en -Begeleiding. lerenwerken.nl/contact-opnemen
SBB	Via stages (stagemarkt.nl) en leerbanen (leerbanenmarkt.nl) leren MBO-studenten de (regionale) arbeidsmarkt kennen. leerbanenmarkt.nl stagemarkt.nl/zoeken
EXPERTISEPUNT LOB	Regio-contactpersonen, LOB-opdrachtenbank, Praktijkvoorbeelden LOB. expertisepuntlob.nl
GASTLESSEN, BEDRIJFSBEZOeken, ETC.	
FNV	De gastlesdocenten leren jongeren op het mbo wat ze op de arbeidsmarkt kunnen verwachten. fnv.nl/diensten/en-we-zijn-er-ook-voor/gastlessen
CNV JONGEREN	CNV Jongeren zet zich in om jongeren van goede arbeidsmarkt informatie te voorzien. Dit doen zij door diverse projecten, voor en door jongeren. Met o.a. Ambassadeurs van de Zorg geven studenten en starters uit de zorg en welzijn arbeidsmarkt informatie over de kansen en verschillende richtingen in de zorg en welzijn. ambassadeursvandezorg.nl Zie ook ambassadeurs van de Toekomst. cnvjongeren.nl/ambassadeursvandetoeekomst
VHTO	Vrouwelijke professionals geven meisjes in het voortgezet onderwijs meer beeld van bèta/technische opleidingen en beroepen. vhto.nl/wat-doet-vhto/met-bedrijven-en-professionals/spiegelbeeld/activiteiten/gastlessen
ON STAGE	On Stage is gericht op hulp bij beroepskeuze op het vmbo en het leggen van duurzame contacten met beroepsbeoefenaren. onderwijsonstage.nl
JINC	Tijdens een Bliksemstage bezoeken leerlingen van de basisschool en het vmbo een bedrijf voor een kennismaking met een aantal beroepen. Ze doen een dagdeel lang echt ervaring op. Ook kan een professional naar school komen om de leerlingen kennis te laten maken met het bedrijf en bijbehorende beroepen. jinc.nl/ons-werk/projecten
JETNET & TECHNET	Het Jet-Net & TechNet Loket biedt gastlessen, bedrijfsbezoeken, snuffelstages, project-opdrachten en nu ook videogastlessen met thema-lesbrieven. Bij het Jet-Net & TechNet Loket vinden scholen en technische bedrijven elkaar om samen jongeren de wereld van techniek en technologie te helpen ontdekken! jet-netloket.nl

⁵ In de tabel staan belangrijke landelijke spelers op dit gebied maar biedt geen uitputtend overzicht.

ARBEIDSMARKTINFORMATIE BORGEN IN LOOPBAANONTWIKKELING

Om arbeidsmarkt informatie systematisch deel te laten uitmaken van de loopbaanontwikkeling van de jongeren is het belangrijk dat arbeidsmarkt informatie:

- is opgenomen in de strategische visie en het beleid van de school
- is geïntegreerd in het (LOB-)curriculum van de jongeren
- is geborgd via professionalisering van onderwijsprofessionals⁶
- en dat de kwaliteit hiervan periodiek wordt geëvalueerd en verbeterd.

Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de volgende tools:

Tabel 4: tools voor borgen arbeidsmarkt informatie in het LOB-programma.

ORGANISATIE	AANBOD VOOR BORGING IN HET LOB-PROGRAMMA
EUROGUIDANCE	Raamwerk voor loopbaanbegeleiding jongeren Raamwerk voor loopbaanbegeleiding jongeren Op de website van Euroguidance verschijnt begin 2021 een publicatie over arbeidsmarkt informatie in LOB in de landen Denemarken, Duitsland en België. www.euroguidance.nl
EXPERTISEPUNT LOB	LOB-curriculumplanner expertisepuntlob.nl LOB-scan aandeslag.expertisepuntlob.nl/lobscan LOB-taken aandeslag.expertisepuntlob.nl/lobtaken
KIESMBO/SBB	Via de website KiesMBO is lesmateriaal beschikbaar dat docenten en mentoren kunnen gebruiken. kiesmbo.nl/voor-docenten-mentoren-en-decanen Daarnaast kan in de les gebruik gemaakt worden van de MBO-stad module waarmee leerlingen in een spelomgeving kennis kunnen maken met MBO-beroepen. KiesMBO kan door middel van de open datafunctie geïntegreerd worden in ander lesmateriaal.
NVS-NVL	De (online) trainingen, cursussen en modules van de NVS-NVL Academie geven onderwijsprofessionals meer inzicht hoe ze arbeidsinformatie kunnen borgen binnen de LOB-aanpak van de school.
STUDIEKEUZE123.NL	Op de website van Studiekeuze123.nl is materiaal voor decanen en andere onderwijsprofessionals beschikbaar. Daarin staat uitgelegd hoe zij de informatie van SK123 (waaronder de arbeidsmarkt informatie die bij de opleidingen staat) in de studiekeuzebegeleiding kunnen opnemen. De onderwijsprofessionals kunnen uitleg geven aan jongeren over de toepassingsmogelijkheden. studiekeuze123.nl/decanen
VVSL	Via professionalisering van leden en via communicatiekanalen wordt arbeidsmarkt informatie verspreid. vvsl.nl/home

⁶ Voor het professionaliseringsaanbod zie tabel 1

COLOFON

Deze wegwijzer is ontwikkeld door het Expertisepunt LOB, Euroguidance en Leerwerkloket.

Met medewerking van CNV Jongeren, FNV, ImpactYou, KiesMBO, SBB, NVS-NVL, Studiekeuze 123, UWV, VvSL

